

- вправи на ритмічну організацію зображення шляхом повторів і чергувань (наприклад, побудувати стрічкові орнаментальні ряди з геометричних елементів різних розмірів, колірних відношень; побудувати стрічкові орнаментальні ряди з рослинних мотивів за певним видом ритму; побудувати орнаментальну композицію з трикутників);
- вправи на виділення головного (наприклад, виконати тематичну композицію з виділенням теплої домінанти в холодній колірній гамі і холодної в теплій колірній гамі);
- вправи на виділення смислових зв'язків(наприклад, за мотивами прочитаної казки в техніці аплікації виконати сюжетну композицію).

Для правильного вирішення композиційних завдань, свідомого застосування засобів композиції потрібно вчити учнів обґрунтовувати свої рішення, відповідати на проблемні запитання різного рівня складності.

Оволодівши вмінням вибрати формат, передавати рівновагу, виділяти головне, виявляти смислові зв'язки, створювати сюжетну та декоративну композицію, учні легко справляються з будь-якими завданнями, не допускають в роботах грубих помилок, створюють виразні роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гребенюк Г.Є. Основи композиції та рисунок. — К.: Техніка, 1997. — 272 с.
2. Постоногова Л.П. Обучение композиции на уроках изобразительного искусства // Начальная школа. — 1984. — №6. — С.54–56.
3. Проців В.І., Кириченко М.А. Уроки образотворчого мистецтва в 1–3 класах. — К.: Рад школа, 1983. — 112 с. + іл.
4. Рау М.Ю. Изобразительная деятельность учащихся (1–3 кл.). — М.: Просвещение, 1989. — 141 с.
5. Шорохов Е.В. Композиция. — М.: Просвещение, 1986. — 288 с. + ил.

Наталія АНДРІЯШИНА

ВНУТРІШНЬОФУНКЦІОНАЛЬНІ СТРУКТУРНІ ВЛАСТИВОСТІ УВАГИ ЯК ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА УСПІШНІСТЬ П'ЯТИКЛАСНИКІВ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Ряд психологів визначали вплив конкретних психологічних факторів успішності навчання. П.Блонський, О.Скрипченко, Н.Менчинська, В.Зикова, З.Калмикова, О.Раєв та інші вивчали вплив пам'яті, мислення, уваги на успішне засвоєння таких предметів, як математика, іноземна мова тощо. Проте деякі проблеми сьогодення, зокрема "Закон про мову", ставлять предметом дослідження психології вивчення української мови, а саме: визначення конкретних психологічних факторів, які обумовлюють успішне засвоєння української мови.

Отже, така постановка проблеми не завершує тематики наукового дослідження, а навпаки, гостро ставить проблему віку, що визначає залежність успішного навчання від індивідуальних особливостей особистості тощо.

Метою даної роботи є вивчення мікровікових властивостей уваги, виявлення рівнів їх розвитку і дослідити впливу цих властивостей на успішне засвоєння учнями п'ятих класів української мови. В основу дослідження було покладено припущення про те, що успішність оволодіння мовою учнями п'ятих класів визначається особливостями розвитку окремих властивостей уваги.

Для дослідження внутрішньофункціональних структурних властивостей уваги в сукупності із навчальними успіхами з української мови був здійснений кореляційний і факторний аналіз. В таблиці 1 даються фрагменти факторної матриці за даними впливу уваги на успіхи у написанні диктантів учнями п'ятих класів.

Таблиця 1.

Вплив властивостей уваги на написання диктантів учнями п'ятих класів

Фактори уваги, що впливають на результати написання диктантів учнями п'ятих класів	A	B	C	D	E
Числові значення	0,71	0,23	0,42	0,52	0,33

Умовні позначення: *A* — концентрація уваги, *B* — обсяг уваги, *C* — переключення уваги, *D* — стійкість уваги, *E* — продуктивність уваги.

На основі цих даних побудуємо структурну конструкцію, яка визначається елементами і порядком їх розміщення. В результаті одержуємо структурний ансамбль впливу показників властивостей уваги на якість написання диктантів учнями п'ятих класів.

В плеяді (рис. 1) чітко простежується ступінь потужності впливу різних властивостей уваги на успіхи у написанні диктантів учнями п'ятих класів. Перше місце посідає концентрація уваги. Цей фактор можна вважати генеральним. Друге місце займає стійкість уваги, третє — переключення уваги. Обсяг уваги не має такого впливу на якість написання диктантів учнями п'ятих класів.

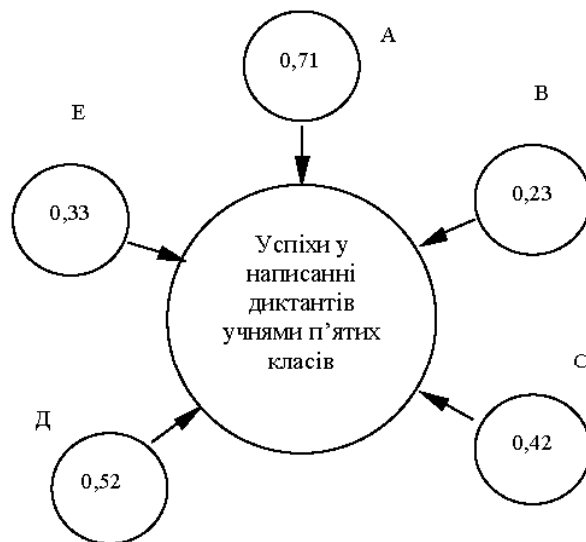

Рис. 1. Плеяда впливу властивостей уваги на успіхи у написанні диктантів учнями п'ятих класів.

В таблиці 2 наводяться фрагменти факторної матриці за даними впливу різних властивостей уваги на якість написання переказів учнями п'ятих класів.

Таблиця 2.

Вплив властивостей уваги на написання переказів учнями п'ятих класів

Фактори уваги, що впливають на результати написання переказів учнями п'ятих класів	A	B	C	D	E
Числові значення	0,32	0,35	0,45	0,18	0,24

Умовні позначення ті ж, що і в попередній таблиці.

На основі цих даних побудуємо структурний ансамбль факторів, що впливають на написання переказів учнями п'ятих класів.

В плеяді (рис. 2) чітко простежуються ступені поступового впливу різних властивостей уваги на успіхи у написанні переказів учнями п'ятих класів. Перше місце посідає переключення уваги. Цей фактор можна вважати генеральним. Друге місце займає обсяг уваги, третє — концентрація уваги. Інші властивості уваги такого впливу на якість написання переказів учнями п'ятих класів не мають.

Аналіз результатів дослідження показав взаємозв'язок між засвоєнням теоретичних положень граматики української мови і якістю написання диктантів і переказів в учнів п'ятих класів (+ 0,26 і + 0,28).

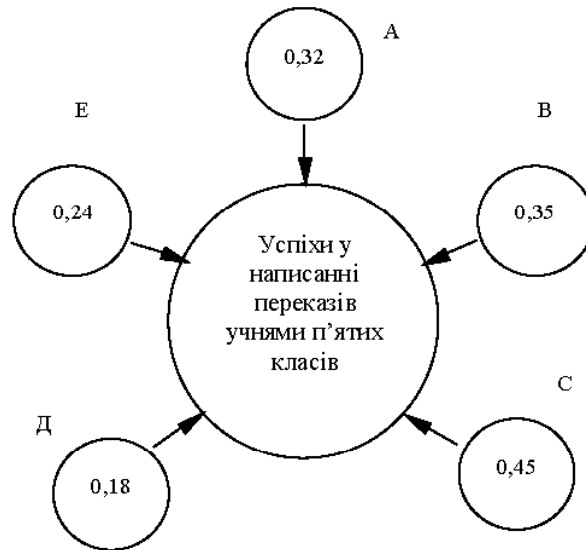

Рис. 2. Плеяда впливу властивостей уваги на успіхи написання переказів учнями п'ятих класів.

У таблиці 3 даються фрагменти матриці за даними впливу різних властивостей уваги на успіхи учнів п'ятих класів у засвоєнні граматичного програмного матеріалу.

Таблиця 3.

Вплив властивостей уваги на засвоєння граматичного матеріалу учнями п'ятих класів

Фактори уваги, що впливають на якість засвоєння граматичного матеріалу учнями п'ятих класів	A	B	C	D	E
Числові значення	0,17	0,35	0,31	0,18	0,20

Умовні позначення ті ж, що і у попередніх таблицях.

На основі цих даних будемо структурний ансамбль факторів, що впливають на засвоєння учнями п'ятих класів граматичного матеріалу.

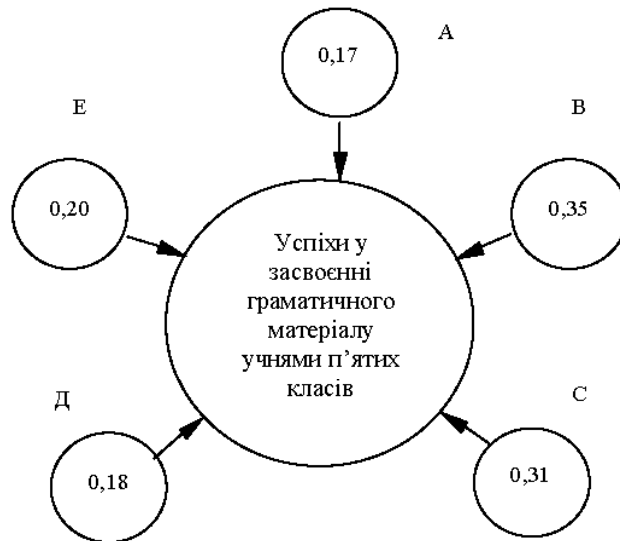

Рис. 3. Плеяда впливу властивостей уваги на засвоєння граматичного матеріалу учнями п'ятих класів.

В плеяді (рис. 3) чітко простежується вплив властивостей уваги на успіхи у засвоєнні програмного граматичного матеріалу учнями п'ятих класів. Як видно, перше місце серед інших займає обсяг уваги. Цей фактор можна вважати генеральним. Друге місце посідає концентрація уваги. Розвиток інших властивостей уваги на якість засвоєння учнями п'ятих класів програмного навчального матеріалу з граматики не впливає.

Отже, в п'ятих класах генеральним фактором, що впливає на успіхи у засвоєнні теоретичного граматичного матеріалу виступає обсяг уваги. Проте потужність цього фактора невисока. Можна думати, що на засвоєння учнями граматичного матеріалу впливають інші психічні фактори. Можливо, таким може бути рівень розвитку певної мислительної операції. Проте таке припущення потребує спеціальної перевірки.

Результати дослідження засвідчили, що провідними факторами, які впливають на результати написання учнями п'ятих класів диктантів є концентрація і стійкість уваги, а переказів — переключення й обсяг уваги. На засвоєння учнями п'ятих класів граматичного матеріалу також впливають переключення й обсяг уваги.

Отже, коли мова йде про провідні фактори, які впливають на успішне засвоєння української мови учнями п'ятих класів, необхідно диференційовано підходити не тільки до віку учнів, а й до головних розділів навчальної програми і різних видів діяльності учнів, пов'язаних із їх засвоєнням мови. Звичайно, не тільки властивості уваги виступають факторами, що впливають на засвоєння учнями української мови, існують й інші психологічні фактори (розвиток спостережливості, пам'яті, мислення тощо), а також соціологічні фактори (ставлення окремих категорій батьків і дітей до вивчення української мови), методичні фактори. Всі вони заслуговують на окремі дослідження.

Необхідність отриманих даних обумовлена потребою їх використання в курсі педагогічної психології для аналізу розвитку уваги учнів п'ятих класів та впливу її властивостей на навчальну успішність з української мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Блонський П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения: в 2-х томах. — Т.1. [Сост. М.Г. Данильченко, А.А. Никольская]; Под ред. А.В.Петровского. — Т. 2. — М.: Педагогика, 1979. — 399 с.
2. Зыкова В.И. Познавательная деятельность учащихся со стойкой неуспеваемостью в условиях работы экспериментальных классов. Сб.: Психологические проблемы неуспеваемости школьников. — М., 1971. — С.206–252.
3. Калмыкова З.И. Проблема преодоления неуспеваемости глазами психолога. — М.: Знание, 1982. — 96 с.
4. Менчинская Н.А. Проблемы учения и умственного развития школьника. — М.: Педагогика, 1989. — 219 с.
5. Раев А.И. Управление умственной деятельностью младших школьников. — Л.: ЛГПИ им. А.И.Герцена, 1976. — 134 с.
6. Скрипченко Р.В. Розумовий розвиток молодшого школяра. — К., 1971. — 48 с.

Алла МАЗУР

СІМЕЙНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ЧИННИК ВИНИКНЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Дитячі страхи — поширене неблагополуччя у вихованні дитини. Прояв дитячих страхів дуже різноманітний: одним дітям сняться страшні сни, інші відмовляються залишатись самі в кімнаті, бояться темряви, дехто тремтить від страху, коли починається сильний дощ, гримить чи блискає і т. д. Якщо в поведінці дитини виникли та закріпились страхи, то це означає, що в її спілкуванні з батьками, в стилі виховання були допущені помилки. Так, наприклад, нестача спілкування з батьками, відсутність тісного емоційного контакту з ними є безпосередньою причиною порушення психічного та фізичного розвитку дитини, обумовлює формування негативних особистісних утворень, в тому числі і страхів.

Щоби допомогти дитині, необхідно розділяти поняття страху, тривоги та тривожної особистості. Страх — це специфічний гострий емоційний стан, особлива чуттєва реакція, що